

РЕЦЕНЗИЯ

на научните трудове и учебната дейност

на ас. д-р Николина Невинова Грозева

представени за участие в конкурс за заемане на академична длъжност „доцент”

**в професионално направление 3.8. Икономика (Счетоводна отчетност, контрол и анализ
на стопанската дейност),**

обявен в ДВ за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”

Рецензент: доц. д-р Николина Невинова Грозева, преподавател във ВСУ, професионално направление 3.8. Икономика (Финанси и счетоводство).

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на документи, постъпили по конкурс, обявен от ВСУ „Черноризец Храбър” ДВ бр. 42 от 07.06.2022г. и на интернет-страницата на университета за нуждите на катедра “Икономика” към Факултет „Международна икономика и администрация”. Представените по конкурса документи съответстват на изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и Инструкция №6 към Наредба №3 за академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”. Процедурата по конкурса е коректно спазена.

1. Общо представяне на получените материали

За участие в обявения конкурс е подал документи **един кандидат, д-р Анелия Пенева Любенова**. Материалите, подадени по конкурса включват:

1.1. Публикации по конкурса

За участие в конкурса кандидатът д-р Анелия Пенева Любенова е представил списък от общо 50 заглавия, в т.ч. 33 публикации в български и чуждестранни научни издания и научни форуми, от които 6 студии, 1 монография, 7 статии, 19 доклада. Кандидатът е автор и съавтор на 15 учебници и учебни пособия и 2 речника. Приемат се за рецензиране всички научни трудове, които са извън дисертацията.

1.2. Представени са резюмета на трудовете, справки и служебни бележки, съдържащи данни за участието на кандидата в научни и научно-образователни проекти, удостоверяващи педагогическата дейност, научноизследователската и публикационна дейност, научните приноси, както и сертификати, имащи отношение към конкурса.

2. Данни за кандидата.

Кратки биографични данни за кандидата- д-р Анелия Любенова е била асистент към катедра „Икономика” в Русенския университет „Ангел Кънчев”. Родена е през 1974 г. в гр. Русе. Завършва висше образование, образователна степен „магистър” по специалност Стопански мениджмънт в Русенския университет „Ангел Кънчев”. Присъдена ѝ е образователна и научна степен „доктор” по специалност “Народно стопанство” (вкл. Регионална икономика и история на народното стопанство) от Институт за икономически изследвания на БАН с диплома № 000675/22.12.2022г. Кандидатът е с над 15 години педагогически стаж, като преподавател във Русенския университет „Ангел Кънчев”. От представените сертификати по конкурса е видно, че кандидатът има допълнителни компетенции на база завършени курсове за професионална квалификация по Психология, Педагогика и Управление на проекти. Анелия Любенова е специализирала в Технически университет Кемнитц и Земеделската камара на Нордхайм – Вестфален.

3. Обща характеристика и оценка на научната продукция на кандидата

В количествено изражение в съответствие с чл. 26 от ЗРАСРБ публикациите на д-р Анелия Любенова изпълняват и *надвишават* минималните законови наукометрични изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки и съответно направление 3.8 Икономика в съответствие с чл. 26 от ЗРАСРБ и ППЗРАСРБ.

Общият обем публикации на кандидата е 59. Осем от тях са публикувани в чуждестранни издания. За участие в конкурса **д-р Анелия Любенова** е представила 50 публикации. Всички научни публикации се приемат за рецензиране.

Структурата на представените научни трудове на кандидата е както следва:

- Монографии – 1 брой самостоятелна, представна като хабилизационен труд за участие в конкурса за „доцент”;
- Студии – 6 броя, от които 2 самостоятелни.
- Научни статии – 7 броя - 3 самостоятелни и 3 публикувани в чужбина.
- Научни доклади – 19 броя – 10 самостоятелни и 5 публикувани в чужбина.
- Учебници и учебни помагала – 15 броя.

Относителният дял на публикации в съавторство е 34%, а дялът на публикациите в чужбина е също 10%.

Публикациите са ориентирани към актуални проблеми на финансите, счетоводството, финансовия анализ и вътрешния финансов контрол.

По структура и съдържание научната продукция на кандидата отговаря на профила на обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”.

На база представена справка с публикации, използвани в процедурата за придобиване на образователна и научна степен „доктор”, се потвърждава, че те са изключени от представените по настоящия конкурс публикации.

3.1. Преценка на монографиите като самостоятелен обект на рецензиране.

По конкурса е представена за рецензиране монографията „Факторингът – източник на финансиране на земеделските стопанства с оборотни средства” с обем 158 страници, структурирана в три глави.

Актуалността на темата произтича от факта, че в резултат на голямата междуфирмена задлъжнялост в агросектора и трудностите на земеделските стопанства да събират търговските си вземания в договорените срокове, са необходими специфични алтернативни кредитни форми на финансиране и осигуряване на оборотни средства в аванс чрез факторинг и форфетинг. През последните десет години интересът към факторинг услугите в България в различните сектори в икономиката се увеличи значително, но най-малко е застъпен в агросектора.

Обект на изследване в монографията е финансирането на земеделските стопанства, а **предмет** на изследването е факторинга, в т.ч. и форфетинга като алтернатива на финансиране дейността на земеделските стопанства с оборотни средства. Представената **изследователската теза** на монографичното изследване, е, че за да се осигури финансиране на земеделските стопанства с оборотни средства може да се приложи факторинга, в т.ч. и форфетинга, чрез който може да се осигури ликвидност в краткосрочен план, а в дългосрочен план – рентабилност. Причината е, че с развитието и разширяването на търговията в световен мащаб, все повече земеделски стопанства започват да продават продукцията си при условията на отложено плащане. Така те увеличават своите продажби, но забавянето на постъпленията от клиентите им поражда затруднения с ликвидността им.

Защитава се тезата, че факторингът е алтернатива на банковото кредитиране, а не инструмент за събиране на просрочени вземания, нито пък последна инстанция за финансиране, а по скоро е начин за предпазване и защита на дадено земеделско стопанство срещу загуба от лоши кредити. Факторинговият пазар в България е ориентиран предимно към средно големи земеделски стопанства, които са в процес на разрастване и се нуждаят от финансиране. За малките земеделски стопанства които са получили отказ за банков кредит, факторингът е възможност за обратно финансиране

Стилът на предствения монографичен труд е научно издържан и разбираем. Налице са автори изводи и ясно изразено критично отношение по разглежданите проблеми. Теоретичните постановки са обвързани логически с обекта на изследване.

Представеният монографичен труд обогатява съществуващите знания в областта на финансирането на предприятията чрез факторинг и форфетинг.

3.2. Преценка на други публикации – статии, студии, доклади като обект на рецензиране.

От представените публикации по конкурса е видно, че монографичният труд представлява своеобразно продължение на научните търсения на автора по въпросите на финансирането и управлението на земеделските предприятия. На по-ранен етап в различни публикации на автора (студии и статии) са анализирани българските финансови земеделски пазари, условията за финансова устойчивост на предприятията в аграрния сектор, ролята на счетоводството като източник на информация за управлението на земеделските стопанства. Изследванията на кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент“ са посветени на решение на проблемите с финансирането на земеделските стопанства чрез кредитиране, лизинг, факторинг и форфетинг. Акцентира се върху възможностите за устойчиво финансово управление на предприятията в бранша.

В сферата на счетоводството се изследва неговото историческо развитие като теория и практика. Очертани са възможности за по-пълно използване на счетоводната информационна система при анализиране на финансовото състояние и регулиране стопанската дейност на земеделските стопанства. Обосновано е, че управленското счетоводство е неразделна част от цялостния процес на финансово управление на земеделските стопанства като то поставя акцента върху процеса на планиране, анализ, бюджетиране на база счетоводна отчетност, осигуряваща контрола по ликвидността и рентабилността в определени граници и параметри.

Изследвани са оценъчни финансови показатели за провеждане на продуктивен финансово-счетоводен анализ, осигуряващ на земеделските стопанства ликвидност в краткосрочен план и рентабилност в дългосрочен план. Предложена е система за финансово-икономическия анализ, на база счетоводна отчетност, включваща функции по планиране, анализ и контрол на параметрите на дейността на земеделските стопанства. Изследвани са възможностите за усъвършенстване на вътрешния финансов контрол в земеделските предприятия.

За участието в конкурса за заемането на академичната длъжност „доцент“. д-р Анелия Любенова представя трудове, които в количествено и качествено отношение считам за достатъчни за удовлетворяване на изискванията за академични публикации и същевременно съдържателно се вписват напълно в контекста на обявения конкурс. Те свидетелстват за задълбочени познания в областта на счетоводството, финансовия анализ и контрол и за системна работа в професионалното направление по обявения конкурс. Нещо повече, някои от

публикациите са индексирани и реферирани в световноизвестни бази данни, включително Scopus, Web of science, Index Copernicus, EBSCO и други. Това говори за разпознаваемост на научната работа на д-р Анелия Любенова и безспорно потвърждава качеството на нейната научноизследователска дейност от аспект на актуалност, тематична значимост и научна коректност.

Наред с научните публикации, научната дейност на кандидата в конкурса за „доцент” съдържателно се допълва и обогатява от участието ѝ в научноизследователски проекти. Д-р Анелия Любенова е участвала в 11 научни и научно-образователни проекта.

4. Характеристика и оценка на учебно-педагогическата дейност на кандидата

От предоставените по конкурса справки за педагогическа практика е видно, че като асистент в катедра „Икономика” при РУ „Ангел Кънчев” кандидатът е водил аудиторни занятия по 7 дисциплини. Във ВУАРР д-р Анелия Любенова е била водещ лектор на граждански договор по 4 дисциплини в ОКС „бакалавър” и 1 в ОКС „магистър”.

Кандидатът е водил аудиторни занятия по дисциплините:

1. Финанси.
2. Финанси на предприятието
3. Финансов анализ
4. Финансов мениджмънт
5. Фирмено счетоводство и финанси.
6. Финансово-стопански анализ.
7. Бизнес анализ на търгивестическата дейност.
8. Бизнес анализ в аграрния сектор.
9. Финансово-счетоводен анализ.

От справка с натовареност за последните пет години от преподавателската ѝ дейност в РУ „Ангел Кънчев”, е видно, че ас. д-р Анелия Любенова е имала общо 2149 в приравнение към упражнения часове, или средно по 430 часа на учебна година, което количествено надхвърля заложения в нормативната база годишен норматив.

5. Научни и научно-приложни приноси на кандидата

Тематиката на научните трудове на д-р Анелия Любенова се свежда най-общо, но не се ограничава, до четири основни направления – финансови пазари и факторинг при земеделските производители, счетоводство, финансов анализ и контрол, банково дело. Основната част от научните приноси, които доктор Любенова е депозирала в документацията за конкурса за доцент са реализирани в хода на разработването и написването на

монографията от приложения списък, както и в резултат на посочените статии и студии в същия списък.

Приносите на кандидата са в теоретичен и практико приложен аспект. Сред по-значимите научни резултати се открояват следните:

- В направление финансови пазари и факторинг за финансиране на земеделските производители:

1. Изяснена е същността, икономическата роля и класификация на различните видове факторинг използвани в съвременната финансова практика и приложими съобразно целите на земеделските стопанства-доставчици на продукцията и услуги.

3. Установено е, че като финансов пакет от услуги, факторингът съчетава обратното финансиране на дейността на земеделските стопанства, осигурява ликвидни средства, поема кредитен риск при събиране на съществуващи несъбираеми или бъдещи вземания и извършва административни и счетоводни услуги.

4. Изследвани са българските финансови пазари на оборотни средства, предвид важното им значение за постигане на устойчивост, жизненост и ликвидност на земеделските стопанства.

5. Защитена е тезата, че чрез продажбата на търговските вземания, земеделските стопанства постигат необходимата ликвидност, като освобождават работен капитал посредством отпускане на търговски кредит за клиента, ускоряват обръщаемостта на оборотния капитал, получават алтернатива на финансиране.

- В направление счетоводство:

1. Доказано е, че счетоводството е източник на финансова и счетоводна информация за синтез и анализ, и от информационна и контролна система на миналото, се превръща в система на бъдещето, т.е. в най-пълна степен се прилага футуристичната (прогнозната) му функция.

2. Изяснена е ролята на счетоводството, като информационна система за ефективното финансово управление на земеделските стопанства.

3. Очертани са възможности за по-пълно използване на счетоводната информационна система при анализиране на финансовото състояние и регулиране стопанската дейност на земеделските стопанства.

4. Обоснована е ролята на управленското счетоводство, като концепция за финансов модел на управление на земеделските стопанства, чрез прилагане на управленски счетоводни модели, съобразно особеностите на отрасъла. Обосновано е, че управленското счетоводство е неразделна част от цялостния процес на финансово управление на земеделските стопанства като поставя акцента върху процеса на планиране, анализ,

бюджетиране на база счетоводна отчетност, осигуряваща контрола по ликвидността и рентабилността в определени граници и параметри.

- В направление финансов анализ и вътрешен финансов контрол:

1. Предложен е аналитичен инструментариум от показатели за устойчиво финансово състояние на земеделските стопанства който ще даде възможност за откриване на центрове на печалба.

2. Усъвършенствана е счетоводна информационна система на земеделските стопанства за целите на вътрешния финансов контрол на база взаимозависимости между съответните процедури за установяване на законосъобразно, надеждно и ефективно използване на финансовите средства и техните финансови източници. Дефинирани са принципите на организация, цели и обхват от задачи на системите за вътрешен финансов контрол, която е неразделна част от счетоводната информационна система, с цел осигуряване на стабилно финансово състояние на земеделските стопанства и непрекъснат контрол.

3. Разработен е научно обоснован модел на финансово управление базиращ се на финансово-счетоводен анализ и вътрешен финансов контрол, отчитащ и регулиращ промените в стойностните величини на земеделското стопанство във функция на времето.

4. Разработено е за нашата счетоводна практика комплексно бизнес приложение на Excel осигуряващо непрекъснат и автоматичен контрол върху структурата на оборотния капитал, за подобряване на неговата обръщаемост и осигуряване на стабилна ликвидност.

Научните и научно-приложни приноси на кандидата за заемане на академичната длъжност „доцент” заслужават висока положителна оценка.

6. Оценка на личния принос на кандидата

Текстовете на публикациите, посочени в конкурса за „доцент” са лично дело на кандидата. Не е установено плагиатство в трудовете. На база на направения преглед считам, че посочените приноси са лична заслуга на д-р Анелия Любенова. Формулираните изводи, резултати и обобщения от изследванията и препоръки са нейна лична заслуга. Доказателство за академичното признание на научните приноси на д-р Любенова са 13 цитирания и позовавания на нейни публикации.

7. Бележки и препоръки

Препоръчвам на кандидата да продължи да развива научната си дейност, като разшири обхвата на своите изследвания, тъй като до момента тежестта при анализа е основно върху българската практика. Позволявам си да насърча кандидата да публикува повече в международно признати, реферирани и индексирани издания, въпреки че отново подчертавам, че доктор Анелия Любенова вече има такива публикации.

8. Лични впечатления

Не познавам лично кандидатът в конкурса за „доцент” д-р Анелия Пенева Любенова.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След запознаване с представените в конкурса материали и научни трудове, анализ на тяхната значимост и съдържащи се в тях научни, научно-приложни и приложни приноси, давам своята **положителна** оценка и **препоръчам** на Научното жури да предложи на Научния съвет при ВСУ „Черноризец Храбър” да избере д-р Анелия Пенева Любенова да заеме академичната длъжност „доцент” в професионално направление 3.8.Икономика (Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност) по обявен в ДВ бр. 42 от 07.06.2022г конкурс за нуждите на ВСУ „Черноризец Храбър”.

18. 10. 2022. г.

Рецензент: доц. д-р Николина Грозева
(ак. дл. н. ст. име фамилия)